

Turkiet, ett gränsfall för EU

Ur ett identitetsperspektiv; hur ser EU på Turkiet som potentiell ny medlem, samt vilka hinder föreligger för ett medlemskap?

Abstract

The European Union is originally an economic organization that has developed into including more social and cultural questions. These questions are especially important when the Union expands with so many different cultures and traditions to take into consideration.

I have from an identity perspective studied the relation between the European Union and the candidate country of Turkey. Using theories including *the Other* I have discussed the relationship between *us* (Europe) and *the Other* (Turkey) and Turkey's possibilities to become a member of the Union. My conclusion will include a discussion on the basis of three dimensions; History, Economy/Politics and Religion. I believe there are hindrances for Turkey to become a member of the European Union. However, if the identity within European Union evolves I think Turkey can be welcomed into the Union.

Keywords: Turkey, EU, Identity, the Other, EU-membership.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problem och syfte.....	1
1.2	Metod och material.....	2
1.3	Teoretiskt ramverk.....	2
1.4	Avgränsningar.....	3
1.5	Disposition.....	3
2	Teoretiskt ramverk	4
2.1	Identitet.....	4
2.2	Främlingen.....	5
2.2.1	Vem är främling?.....	5
2.2.2	Människa eller medborgare.....	6
2.2.3	Främlingar för oss själva.....	6
2.2.4	Sammanfattande ord.....	7
2.3	Fyra olika riktningar.....	7
2.4	Orientalism.....	9
2.4.1	Sammanfattande ord.....	10
3	EU:s krav på kandidatländer	11
3.1	Bakgrund.....	11
3.2	Kriterier för medlemskap.....	12
4	Turkiet	14
4.1	Historia.....	14
4.1.1	Armenienfrågan.....	14
4.1.2	Cypernkonflikten.....	15
4.2	Ekonomi/Politik.....	16
4.3	Religion.....	16
5	Diskussion	18
5.1	Historia.....	19
5.2	Ekonomi/Politik.....	20
5.3	Religion.....	22

6	Slutord	24
7	Referenser.....	26
7.1	Böcker	26
7.2	Internetkällor	27
7.3	EU-Fördrag.....	27
7.4	Tidningsartiklar	27

1 Inledning

Europeiska Unionen har under de senaste åren utvidgats väsentligt. Den hittills största utvidgningen vad det gäller omfattning av antalet länder och mångfald gjordes i maj 2004 då 10 länder från Öst- och Centraleuropa blev medlemmar. I januari 2007 blev även Bulgarien och Rumänien medlemmar. Förhandlingar med kandidatländerna Turkiet och Kroatien pågår där Kroatiens förhandlingar förväntas vara klara inom ett par år. Turkiet har sedan länge ett associeringsavtal med EU. Turkiet har under en lång tid försökt knyta kontakt med Europa och västvärlden. De blev medlem i NATO 1952 och kort därefter även i Europarådet. Landet deltog dessutom från starten 1973 i Konferensen för säkerhet och samarbete i Europa (senare ombildad till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa OSSE). Desto trögare har dess anslutningsprocess till EU varit. Turkiet ansökte om medlemskap redan 1987. EU har med anledning av dess geografiska läge samt politiska historia tvekat en längre tid. Men de godtog till slut Turkiets ansökan och i oktober 2005 inledde Europeiska rådet anslutningsförhandlingarna (www.europa.eu 2007-11-21).

EU är i grund och botten ett ekonomiskt samarbete där även sociala och kulturella frågor fått ökad betydelse. Särskilt viktig är den sociala aspekten då unionen hela tiden utvidgas. Det är många kulturer som ska enas vilket inte alltid kan vara så lätt. Visionen om en gemensam europeisk identitet har ersatts av en europeisk mångfald när länderna lyfter fram sina egna traditioner och sin egen folkliga kultur. Än viktigare blir en gemensam identitet när förhandlingarna om medlemskap för kandidatlandet Turkiet kommer upp till ytan. Det är ett land som på många sätt skiljer sig från övriga medlemsländer.

1.1 Problem och syfte

Mitt syfte med studien är att utifrån ett identitetsperspektiv analysera Turkiets hinder och möjligheter att bli medlem i EU givet ramarna historia, ekonomi/politik och religion. Det jag syftar på är hur EU, som gemensam enhet, ser på övriga världen och i det här fallet kandidatlandet Turkiet. Jag ser EU som en gemensam enhet och har således utgått från att EU har någon form av gemensam identitet. Att Turkiet länge har varit Europas ”andre” är sedan länge känt. Mindre känt är hur EU:s syn på Europas ”andre” som medlem i unionen. Med det här som utgångspunkt har jag följande frågeställning: *hur ser EU på Turkiet som potentiell ny medlem, samt vilka hinder föreligger för ett medlemskap?*

För att fullborda min undersökning kommer jag fokusera på följande delar. Först och främst är det viktigt att titta på vilka grundläggande krav EU ställer på kandidatländer för att bli fullvärdiga medlemmar. Det är också viktigt att beskriva Turkiet som land och dess ambitioner för ett unionsmedlemskap. En annan viktig ingrediens i undersökningen är att göra operationalisering av begreppet identitet då det utgör grunden för diskussionen.

1.2 Metod och material

Jag har använt mig av såväl primär- som sekundärmaterial. Det primärmaterial jag har använt mig av är EU-fördrag. Sekundärmaterialiet är främst böcker som behandlar ämnet. Jag är medveten om att en del av mitt material är av äldre karaktär såsom Edward Saids bok "Orientalism" men jag anser att den är användbar då den är en klassisk bok som än idag kan appliceras på aktuella problem.

I min undersökning har jag tittat på relationen mellan EU och Turkiet ur ett identitetsperspektiv. Mitt fokus är på hur EU ser på Turkiet som en potentiell medlem och inte tvärtom. Därför anser jag att min undersökning är en fallstudie av kandidatlandet Turkiet.

För att göra en strukturerad och lättförståelig undersökning har jag använt tre dimensioner som skall utgöra grunden för diskussionen samt vara till hjälp att fullborda undersökningen. De dimensioner jag valt att använda är historia, ekonomi/politik och religion. Valet av dimensioner är gjorda utifrån att Turkiet inom dessa områden skiljer sig markant från övriga medlemsländer i EU. Eftersom ekonomi och politik går in i varandra har jag valt att benämna de under samma rubrik. Jag finner även att det finns fler användbara dimensioner såsom kultur, språk och geografi. Kultur är både historiskt betingat samt faller inom ramen för religion så det innefattas i dimensionerna historia och religion.

1.3 Teoretiskt ramverk

Som teoretisk utgångspunkt har jag valt att använda mig av teorier kring *jaget/den andre*. Valet av just den här teorin har gjorts då jag anser att den är applicerbar i min undersökning. Syftet är inte att testa teorin mot empirin utan snarare att utgöra en grund för undersökningen. Genom att utreda hur EU ser på övriga världen (Turkiet i det här fallet) uppstår det ett *vi* och *dom* fenomen vilket jag med hjälp av teorin *jaget/den andre* eller *vi/dom* kartlagt och undersökt.

Jag har valt att beskriva teorin utifrån tre teoretiker. Det har jag gjort då jag anser att det ger en nyanserad läsning samt för att få en ökad förståelse för teoribegreppen utifrån olika synvinklar, vilket jag därefter använder i diskussionen. Att jag valt författarna Julia Kristeva, Iver B Neumann och Edward

Said är just för att de representerar olika synvinklar av *jaget/den andre* vilka samtliga kan appliceras i min undersökning samt utgöra en god grund för min diskussion. De tre diskuterar *jaget/den andre* på olika sätt. Kristeva pratar om främlingskapet på ett personligt plan. Såväl Neumann som Said inriktar sig mer mot öst och Orientalism. Detta anser jag passa utmärkt som grund för diskussion kring Turkiet då de är en gränsdragare mellan öst och väst. Jag medveten om att även andras synsätt kunde ha varit användbara i min studie men jag har valt att använda mig av de ovan nämnda författares syn på *den andre* då jag anser det ge en bred och nyanserad bild av teorin.

1.4 Avgränsningar

För att inte göra min studie alltför bred vad det gäller tidsperiod har jag valt att begränsa mig historiskt sett till perioden i och vid folkmordet på Armenien och fram till idag. Jag har även gjort avgränsningar gällande hinder för Turkiet eftersom jag valt tre dimensioner att diskutera. Det finns en hel del andra aspekter som hade varit intressanta att diskutera men för att göra det mer överskådligt och strukturerat har jag valt att endast diskutera dimensionerna historia, ekonomi/politik samt religion. Valet av ovan kriterier är inte endast utfört med tanke på studiens ramar utan även med anledning av att de på ett tillfredställande sätt kan tydliggöra besvarandet av studiens frågeställning. Andra dimensioner som tidigare nämnts är geografi och språk. Geografidimensionen har prioriterats bort mest beroende på det faktum att EU för närvarande förhandlar om medlemskap med Turkiet och de facto inte anser att det geografiska läget är avgörande för ett medlemskap. Vad det gäller språk så är det en identitetsfaktor. Problemet är att språk är förhållandevis unikt för varje medlemsstat och skulle vara svårt att studera specifikt i denna studie.

1.5 Disposition

Jag har således strukturerat upp min uppsats enligt följande. Efter det här inledande kapitlet fortsätter jag med det teoretiska ramverket för uppsatsen. Där blir identitetsbegreppet ett inledande stycke. Därefter följer en redogörelse för de tre olika teoretiska synvinklar på *jaget/den andre* teorin. Kap 3 är starten på den empiriska delen av uppsatsen. EU:s krav på kandidatländer samt bakgrund till unionen beskrivs här. I kap 4 beskrivs dimensionerna historia, ekonomi/politik och religion som sedermera utgör stommen för diskussionen. I följande kapitel kommer diskussionen som med hjälp av teorin och valda dimensioner slutligen leda fram till kapitlet slutord.

2 Teoretiskt ramverk

Mitt teoretiska ramverk vilket jag har som utgångspunkt för min diskussion är *jaget/den andre* teorier. Det finns ett otal författare och teoretiker som behandlar ämnet kring *den andre* på olika sätt men i grund och botten handlar det om deras syn på just *den andre*. Synen på *den andre* har en mängd riktningar och tolkningar vilka jag valt ut några synsätt att diskutera. För att lättare kunna förstå och följa min diskussion har jag initialt valt att beskriva samt operationalisera begreppet identitet då det ligger till grund för min frågeställning.

2.1 Identitet

Identitet är ett mångfacetterat begrepp som kan definieras och tolkas på olika sätt. En förklaring till begreppet är att identitet är en självbild, medvetenhet om sig själv som en unik individ. Identitet är inte fast och fixerad utan handlar om en pågående process som formar vår förståelse om oss själva och andra. Det handlar om en känsla av tillhörighet och om en förståelse av vad som utmärker det egna jaget eller gruppen. Man ställer sig ofta frågan ”vem är jag eller vem är jag inte”? Eller ”vilka är vi och vilka är vi inte”? (Petersson & Robertson, 2003:5-7). Det finns olika dimensioner av identitet som måste framhåvas, antingen identitet som ett projekt eller som en process. Den politiska innebörden av detta innebär att vi ser överlappande sociala identiteter snarare än endast en kärnidentitet. Man kan inte bara fokusera på individen i sig utan man måste även se till konkreta sociala, ekonomiska och politiska relationer som finns runt omkring oss i vårt dagliga liv (Kinnvall 2003:34). Individer har en rad olika identiteter samtidigt. Över tiden kommer de att förändras samt betonas mer eller mindre. En del identiteter kanske tonas ner för att ersättas av andra. Vid olika tillfällen är det olika identiteter som är viktigast just då (Petersson 2003:36). Ett exempel på det är att man kan vara tjej, student, Lundabo, skåning, svensk och europé samtidigt.

Hela tiden sker förändringar i världen som gör att identiteten ändras eller utvecklas. Det är inte bara runt om i världen som förändringar sker utan även i vår närhet. Identiteten kan ändras från en dag till en annan men vi är fortfarande densamma, det är bara vår identifiering till någonting som antingen stärks eller försvagas.

Identitet behöver in enbart vara en naturligt given kategori eller en viljehandling utan kan också vara en konstruktion av en ständigt pågående process som då kommer att ha fokus på den relationella nivån (konstruktionism eller konstruktivism). Med det menas att individer både formar och formas av den verklighet de lever i (Kinnvall 2003:12). Man kan istället för att se identiteten som

ett kärn-jag se identitet som situationsbunden. Det handlar om ett aktivt, rationellt subjekt som agerar mer eller mindre frigjort från sin omgivning (ibid. s.31).

2.2 Främlingen

I dagens globaliserande värld där Europa är på väg att bli en enda stor union är det extra viktigt att man erkänner behovet av att vara annorlunda. Det starka behovet av att känna skillnaden, medveten eller ej, av ett behov som uppstår i förhållande till den andre. Man kan fråga sig vad det menas med att vara främling. Kristeva frågar sig om det är att sakna landets identitetskort eller om det är att känna sig annorlunda, ensam? Vidare menar hon att den mest radikala skillnaden är den mellan könen som kan sägas vara mer än bara ett främlingskap (Kristeva 1991:7-11).

Kristeva talar om mötet med främlingen som en utopi där främlingen kan möta den andre på jämlik fot. Vidare är mötet det ögonblick då skillnaderna utplånas. Erkännandet av annorlundaheten går via hat, förkastande och våld. Då kan man fråga sig om det överhuvudtaget går att möta någon. Samtidigt som Kristeva pratar om en värld utan främlingar som en utopi menar hon att det inte är en värld utan skillnader (Kristeva 1991:11-13). Hon ifrågasätter också om vi i djupet av oss själva, kan leva med andra, leva som andra, utan att det uppstår någon form av diskriminering eller nivellering. På grund av främlingskapet uppstår mycket av vår tids våld. I vårt samhälle vill man ha en integrering av främlingskapet som är oacceptabel för vår moderna människa vilken är angelägen om sin nationella och etiska skillnad (ibid. s.17-18). Ett sådant problem kan uppstå vid kärleksrelationer mellan människor från olika länder som ska komma in i ”den nya familjen”. Man behöver inte ens gå så långt som mellan människor från olika länder utan det kan vara inom samma land som *den andre* ska försöka komma in i en homogen grupp (ibid. s.53).

Vi uppfattar främlingen som en fiende som inom ramen för religiösa eller moraliska konstruktioner blir en människa som genom att ansluta sig kan upptas med ”de vise”, ”de rättfärdiga” eller ”de infödda”. Främlingsproblemet ställs idag för en stor våldsamhet vilket kan ha sin förklaring i krisen som utmärker de religiösa och moraliska konstruktionerna. Samhället idag vill ha en integrering av främlingskapet vilket är en av orsakerna till våldet. För den moderna människan så är det här oacceptabelt då människan inte bara är angelägen om sin nationella och etiska skillnad utan också om sin subjektiva och oreducerbara skillnad (Kristeva 1991:18).

2.2.1 Vem är främling?

Begreppet främling har en juridisk betydelse. Det avser en person som saknar medborgarskap i det land där personen är bosatt. Det innebär speciella villkor att bekräfta sig själv som annorlunda i ett kollektiv. Definitionsmässigt skapas det

genom uteslutning av olikartade. Kristeva definierar en främling med att det är en person som inte tillhör någon grupp eller den som inte är en del av en grupp, *den andre*. Historiskt sett är främlingen familjens, klanens eller stammens *andre*. En främling är den person som inte tillhör den stat vilken vi befinner oss i samt den person som inte har samma medborgarskap. Främlingen definieras juridiskt enligt två system: Jus solis och jus sanguinis; jordrätten och blodsätten (Kristeva 1991:104).

Man kan av tvång eller val, psykologisk utveckling eller politiskt öde vara avvikande. Att vara avvikande kan just vara ett resultat av den mänskliga självständigheten. Det är ett betydande exempel på det som är mest grundläggande för civilisationen. Genom att främlingen intar en plats och visar tydligt skillnaderna så utmanas gruppens identitet såväl sin egen vilket många har svårt att acceptera (Kristeva 1991:53).

Skillnaderna för främlingens utanförskap utgör inte de enda dimensionerna. Det finns även skillnader vad gäller kön, ålder, yrke och religion vilket kan ingå i främlingstillståndet. Gruppen i vilken främlingen inte ingår i måste vara en social grupp som är strukturerad kring något slag av politisk makt (ibid. s.105).

2.2.2 Människa eller medborgare

Främlingsfrågans svårighet är den som skillnaden mellan medborgare och människa utgör. Däremellan finns ett ärr: *främlingen*. Ur ett juridiskt perspektiv relaterar främlingsproblemet till en klassisk logik; nationalstaten som den politiska gruppen uttrycker. Den logiken kan tänkas förbättras (demokratierna) eller förfalla (totalitarismen). Idag ökar blandningen av främlingar i världen. Som svar på detta återger sig två extrema lösningar. Det ena är att vi går mot en världens förenta stater av alla nationalstater. Det är en process som vi redan kan ana då den ekonomiska, den vetenskapliga utvecklingen samt massmediautvecklingen går ditåt. Det andra då enskilda stävanden framtvingar övertygelsen om att mindre politiska enheter är den bästa lösningen på strukturerna för mänsklighetens överlevnad (Kristeva 1991:107).

2.2.3 Främlingar för oss själva

Sigmund Freuds begrepp om det omedvetna förlorar delar av det främmande i psyket och integrerar ett både biologiskt och symboliskt annorlundaskap vilket blir en fullständig del av detsamma i hjärtat av människors anade enhet. Således är främlingen inte en ras eller en nation. Den är inte hyllad och inte heller dold. Det främmande finns inom oss själva. Vi är främlingar för oss själva, vi är klivna. Utanförskapet, att inte vilja leva med andra reglerar den röra av drifter och språk, natur och symboler som utgör det omedvetna och som redan har formats av *den andre*. Med det här menar Kristeva att överföringen av ens eget psykes grundläggande annorlundaskap löses upp och utifrån *den andre* försonas med en själv och ens annorlundaskap och lever genom det. På det här sättet upplevs

psykoanalysen som en resa i *den andres* och i ens eget utanförskap. Det är en resa mot en etik som respekterar vad som inte går att försona. Kristeva ställer sig frågan hur man ska kunna tolerera en främling om man inte vet att man är en främling för sig själv (Kristeva 1991:190-191).

2.2.4 Sammanfattande ord

Följaktligen menar Kristeva att identitet bygger på personligt ansvar. Det innebär att man skall acceptera *den andre* eller hitta en kompromiss på ett personligt plan. Emellertid måste man inse att man inte kan acceptera främlingen då man själv är en främling inom sig själv. Man måste med andra ord acceptera att främlingskapet existerar. Om man kunde höja upp Kristevas tankar från det personliga planet till ett nationellt plan skulle det vara applicerbart på Turkiet. Istället för att en människa är ny och utanför i ett land så är ett land ny och utanför i en union.

2.3 Fyra olika riktningar

Iver B Neumann behandlar begreppen *jaget* och *den andre*. Han fokuserar på västerländska idéer om *jaget*, *den andre* och identitetsskapande. Historien av det västerländska *jaget* går tillbaka till de romerska idéerna att en "persona" kunde ha generella rättigheter och skyldigheter av idén om ett själsligt liv (Neumann 1999:2-3).

Neumann påstår att forandet av identitet genom temat av *den andre* har tagit fyra olika riktningar: *the Ethnographic Path*, *the Psychological Path*, *the Continental Philosophical Path* och *the Eastern Excursion* där fokus ligger på den sistnämnda.

Den etnografiska riktningen går tillbaka till Emile Durkheims teori om den sociala divisionen av arbete. Han menar att det linjesystem av en in-grupp nödvändigtvis måste innebära dess avgränsning från ett antal ut-grupper samt att denna avgränsning är en aktiv och pågående del av identitetsskapandet. Tillverkan av sociala gränser är inte en konsekvens av integration, snarare en nödvändig ingrediens (Durkheim i Neumann 1999:4). Erik Barth menar att *jaget/den andre* kan studeras som gränsdragare av identitet, vilket han kallar för "diacritica". Alltså, när man studerar *jaget/den andre* borde utgångspunkten vara att identifiera grunden och hur den bibehålls (Barth i Neumann 1999:4-5).

Arbetet mellan *vi* och *dom* har sin grund i social psykologi och vilka använder begreppet "etnocentrism" och diverse relaterade fenomen. Med den psykologiska riktningen menas att när vi kategoriserar objekt och andra människor så kategoriserar vi oss själva. Man ser självkategorisering som en förklaring till hur individer vänder sig till grupper eller kollektiv (Neumann 1999:8). En kvinnlig teoretiker vid namn Anne Norton studerar identitetsformationer och menar att *jaget* och *den andre* har en otydlig linje eller en överlappning dem emellan. Hon drar även paralleller till Rousseaus påstående att medborgarens kropp är kroppens

politik. Hon menar också att kollektiva identiteter har en fysiologisk liknelse då alla män såtillvida att de har samma typ av kropp, samma kapacitet, samma känslor och samma begäran är lika. Denna övertygelse orsakar debatter kring ras och sexuella skillnader samt förnekar den politiska och språkliga rollens vikt. Det här är en intressant aspekt i studerandet av kollektiva identitetsformationer och att de är påverkade av de olika könen (ibid. s.9).

The Continental Philosophical Path är en modern riktning med spår av Marxistiska dialektiker. Man ser *jaget* och *den andre* som råmaterial för en möjlig dialektisk höjd i samma förklaring och process som i ett nummer av olika platser. Det finns bland annat en teoretiker, Charles Taylor, som överblickar idén om *jaget* i västerländska traditioner genom tre dimensioner. Den första är skyldigheten till andra. Det andra är idén om att det existerar ett ideal, ett fullt utvecklat mål, ett förutbestämt narrativ i vilken fullkomligheten av *jagets* biografi skall falla. Taylor menar att de två huvudsakliga samtida narrativen är en bekräftelse på vardagsliv. Enligt den första dimensionen så skall *jaget* hävda sig själv och stiga över sina medmänniskor. Enligt den andra dimensionen så skall *jaget* helt enkelt fortsätta arbeta. Den tredje dimensionen är idén om presentationen av en själv. Utvecklingar längs de två sista dimensionerna kommer självklart ha en inverkan på dynamiken kring den första (Neumann 1999:10).

Det finns framförallt två teoretiker som valt *the Eastern Excursion*. En av dem är Georg Simmel som diskuterar vikten av det kollektiva *jaget* som han också kallar *den okända*. *Den okända* spelar en viktig roll i det kollektiva identitetsformandet då närvaron väcker frågan om vem som är *jaget* och vem som är *den andre*. En annan teoretiker vid namn Carl Schmitt upprätthåller att staten definierar sig själv genom att vara enheten som kännetecknar offentliga fiender från vänner. Schmitt ser den offentliga fienden i vår epok som en angelägenhet av den politiska enheten, vilket för honom är den suveräna nationalstaten. Medan Simmel hade fokus på marginalen mellan *jaget* och *den andre* och Schmitt skar ner politiken till en handling för att dela upp dem emellan så hade Friedrich Nietzsche en stor ambition att lösa de här kategorierna. Nietzsche betonar att världen inte enbart presenterar sig själv till mänskliga varelser, utan att handlingen av att veta är en formulering av världen. Det här vetandet kan inte ta plats i form av en solid grund då *jaget* kommer känna *den andre* och allt annat är enbart en serie av förändrade perspektiv, inte ett grundläggande faktum. Det är alltså vetandet som gör *jaget*, inte tvärtom (Neumann 1999:12). Den fjärde att beskriva den dialektala förståelsen av *jaget/den andre* är Mikhail Bakhtin. Hans arbete var ett försök att upprätta exakt vad han såg som saknades genom filosofera *jaget*. Han trodde att epistemologism genomsyrade all 1800- och 1900-talets filosofi. Med epistemologism menade han att resultatet av vetandet och suveräna *jaget*, skar av från medvetandet av *den andre*. Vad som är fel med epistemologismen är just saknaden av *den andre*. Utan *den andre* kan inte subjektet känna varken sig själv eller världen eftersom mening är skapad i diskurs, där medvetandet möts (ibid. s.13). Det essentiella i *Eastern Excursion* handlar om det okända eller fienden. Genom relationen mellan *den okända* och *fienden* skapas gemensam identitet. Att intressera sig för *det okända* bidrar till att *jaget* formar kollektiv identitet då man inte vet vad *det andra* är.

Neumann har valt att kalla den här riktningen för ”Eastern” då Bakhtin spelade en avgörande roll och ”excursion” för att Nietzsche syn skapade en väg i en egen riktning som även vände och gav den Continental philosophical path ett alternativ. Neumann menar att det finns många olika Öst i världen, här tolkas och beskrivs den utifrån europeisk identitet och den roll som den har rent geografiskt.

2.4 Orientalism

Många forskare menar att början till de postkoloniala studierna i historia, litteratur, filosofi mm hade sin början med Edward Saids bok *Orientalism* från 1978. Said analyserar hur kunskap om *de andra* konstrueras i olika typer av västerländska texter om ”Orienten”. Said är liksom Foucault intresserad av hur diskurser fungerar som en kunskapsregim som etablerar kategorier av sanning genom att å ena sidan befrämja och uppmuntra vissa typer av uttalanden och å andra sidan hindra och motarbeta sådana som motsäger diskursens normer. I det här fallet är då diskursen Orientalismen, som enligt Said fungerade som ett stöd till kolonialmakternas politiska och ekonomiska dominans genom att konstruera och producera österlandet som västerlandets ”diskursiva Andra” (Eriksson – Eriksson-Baaz – Thörn 2005:20). Said fokuserade i sitt verk på samspelet mellan ”Occident” (västerlandet) och ”Orient” (Orienten, österlandet). Said menar att Orienten inte bara är angränsande till Europa, det är också platsen för Europas största och rikaste samt äldsta kolonier; upphovet till dess civilisation och språk, dess kulturella konkurrent, samt en av de djupast och mest återkommande bilderna av *den andre*. Dessutom har Orienten hjälpt till att definiera Europa (eller Väst) som dess motsatta bild, idé, personlighet och erfarenhet. Orienten är en integrerad del av Europeisk materiell civilisation och kultur. Orientalism är ett stycke tankar baserad på ontologiska och epistemologiska distinktioner gjorda mellan Orienten och Occidenten (Said 1978:2-4). Orienten var slutligen en politisk vision av verkligheten vars struktur främjade skillnaden mellan det kända Europa *oss* och det okända, Öst, *dom*. Visionen om *vi* och *dom* har utvecklats och servat de två världar vad man föreställde sig; att Orientalister levde i sin värld och *vi* i vår värld. Said menar att Orientalistens verklighet är både omänsklig och ihållig. Dess omfattning varar än idag (ibid. 1978:43-44).

Said menar att västeuropeiska och amerikanska forskare, litteratur och kulturell representation och stereotyper bildas och underbygger skadan mot icke-västerländska kulturer samt sätter dem i en klassifikation av Orienten eller *den andre*. På 1900-talet var Orientalismstudier akademiska studier. Men väst var tvungen att bilda Öst eftersom de här studierna fanns. Orientalism är mer en indikator på den makt som väst hade över Orienten, än om Orienten själv. Att framställa en bild av Orienten och en kunskap om Orienten samt namngav det till systematiska studier blev det en prototyp för att ta kontrollen över Orienten. Genom att ta kontrollen över vetenskapen, tog väst även politisk och ekonomisk kontroll.

2.4.1 Sammanfattande ord

Sammanfattningsvis skulle man kunna säga att Orienten är en del av Europa då den hjälpt till att skapa Europas (Väst) identitet genom dess motsatta bilder, idéer, personligheter och erfarenheter. Samtidigt som man ser Orienten som *den andre* så har de varit till hjälp för att skapa gemensam identitet.

I Edward Saids omdebatterade bok är orientalism Europas berättelse eller narrativ om *det andra*. Said har emellertid kritiserats för att bilden av orientalismens diskurs är alltför homogen och enhetlig och som inte tar hänsyn till historiska förändringar (Eriksson – Eriksson Baaz – Thörn 2005:21).

3 EU:s krav på kandidatländer

3.1 Bakgrund

Samarbetet mellan de europeiska staterna startade 1951 då Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG) grundades som omfattades av Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland (Västtyskland), Italien, Belgien, Nederländerna och Luxemburg. Långt innan dess drömde emellertid filosofer om ett enat Europa (Tallberg 2001:21). Detta kom att bli en början av den framgång i den fortsatta integrationsprocessen. Samarbetet växte och utvecklades och snart fördjupades den ekonomiska integrationen samt stärkandet av de gemensamma politiska institutionerna. Det utarbetades en rapport som sedan blev grunden för två nya gemenskaper: europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) och europeisk atomenergigemenskapen (Euratom). De båda trädde i kraft 1958. Tillsammans med EKSG bildade de ett nytt fördrag; europeiska gemenskaperna, EG (ibid. s.23).

1973 utvidgades EG till att omfatta även Danmark, Irland och Storbritannien. Under 1980-talet ville man förändra EG och den ekonomiska situationen, samt återupprätta konkurrenskraften hos den europeiska industrin. Man hade fokus på den gemensamma marknaden (inre marknaden) för att förbättra den. För att nå detta mål och skapa de institutionella förutsättningarna skapade man ett nytt fördrag, europeiska enhetsakten, som trädde i kraft 1987. Nu omfattades EG av tolv medlemsstater, efter utvidgningen till Grekland 1981 samt Spanien och Portugal 1986. Utvidgningen bidrog till att forma inriktningen på EG (Tallberg 2001:26). 1993 trädde unionsfördraget (Maastrichtfördraget) i kraft. Det var ett avtal om utveckling av samarbetet inom ramen för de tre sedan tidigare etablerade gemenskaperna. Genom Maastrichtfördraget konstituerade den Europeiska Unionen en övergripande organisatorisk struktur för tre olika samarbetsformer med olika kompetensområden vilka kallas EU:s tre pelare. Den första pelaren är den mest omfattande och består av allt det som var EG innan Maastrichtfördraget trädde i kraft. Hit hör frågor om den inre marknadens fria rörlighet för personer, varor, tjänster och kapital, men också frågor om jordbruks-, miljö-, konkurrens-, handel- och regionalpolitik. Samarbetet kring ekonomiska frågor som EMU hör också hit. Den andra och tredje pelaren tillkom i samband med övergången från EG till EU. Den andra pelaren utgörs av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och den tredje pelaren består efter Amsterdamfördragets ikraftträdande av polisiärt och straffrättsligt samarbete (2008-01-20 http://europa.eu/scadplus/treaties/maastricht_sv.htm). I januari 1996 expanderade

unionen ytterligare. Nu blev Österrike, Finland och Sverige medlemmar. Härefter präglas EU av tre parallella processer: medlemskapsförhandlingar med de 13 kandidatländerna från företrädesvis Öst- och Centraleuropa, institutionella reformer i syfte att förbereda EU som organisation för 25-30 medlemmar samt införandet av den gemensamma valutan euron (Tallberg 2001:30).

1997 kom man överens om ett nytt fördrag, Amsterdamfördraget, som trädde i kraft den 1 maj 1999. Medlemsstaterna lyckades inte i sin ambition att anpassa institutionerna inför den kommande utvidgningen och institutionella frågor förblev olösta. Det skedde däremot en mängd förändringar på politikområden som fri rörlighet för personer, sysselsättning, miljö samt utrikes- och säkerhetspolitik. För att försöka lösa de oupplösta frågorna inleddes en regeringskonferens i mars 2000, vilket ledde till Nicefördraget. Fördragets uppdrag innebar att förbereda Europeiska unionen för utvidgningen genom att revidera fördraget på fyra centrala punkter: kommissionens sammansättning och antalet ledamöter, vägningen av rösterna i ministerrådet, utökat beslutande med kvalificerad majoritet, stärkt samarbete på en rad områden (2008-01-20 http://ec.europa.eu/comm/nice_treaty/index_sv.htm).

EU har alltså genomgått fem utvidgningar sedan grundandet 1957. Den största och mest omfattande var den 2004 då tio länder från Öst- och Centraleuropa blev medlemmar. Det var en stor utmaning då såväl den politiska som den ekonomiska situationen för många av de här länderna krävde en hel del förberedelser innan de kunde anslutas. Anslutningsprocessen fördjupades då för att kandidatländerna skulle få stöd i övergångs- och reformprocessen samt för att kunna hantera åtaganden som medlemsstater när de blev medlemmar. Genom detta uppfylls den vilja att EU är ett område i mångfald som främjar stabilitet och välbefinnande samt förenar länder som har gemensamma åtaganden och värderingar som frihet, demokrati, rättsstatsprincip och respekt för de mänskliga rättigheterna (www.europa.eu.int 2008-01-20).

3.2 Kriterier för medlemskap

Att utvidga unionen är tillfället då EU och dess historiska uppdrag kan göra den europeiska kontinenten till ett område för fred, stabilitet och välbefinnande (www.europa.eu 2008-01-07). Artikel 49 i EU-fördraget utgör den rättsliga grunden för utvidgningar av unionen. Det land som önskar bli medlem i EU måste även respektera principerna i artikel 6.1 i EU-fördraget: ”Unionen bygger på principerna om frihet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt på rättsstatsprincipen, vilka principer är gemensamma för medlemsstaterna” (artikel 6.1 EU-fördraget Maastricht 1992).

Enligt artikel 49 får alla europeiska länder som respekterar de principer enligt artikel 6.1 ansöka om medlemskap i unionen. De måste ställa sin ansökan till rådet som därefter måste samråda med kommissionen samt få samtycke av Europaparlamentet. Därefter kan beslut tas med absolut majoritet av ledamöterna (artikel 49 EU-fördraget Maastricht 1992). Med hänsyn därtill kommer

medlemsstaterna och kandidatlandet överens om anslutningsvillkoren samt de anpassningar av fördragen och institutionerna som krävs för anslutningen. Det här kallas för anslutningsfördraget vilket ratificeras av de avtalslutande staterna (www.europa.eu.int 2008-01-07). Att ett land har blivit kandidatland innebär inte nödvändigtvis att det inleds förhandlingar om omedelbar anslutning. För att detta ska ske måste landet uppfylla en del villkor. De villkor eller anslutningskriterier som kommissionen har som grund för svar på begäran om anslutning är följande:

- Politiska kriterier: stabila institutioner vilka kan garantera demokratin, rättsstaten, de mänskliga rättigheterna samt respekten för och skyddet av minoriteter.
- Ekonomiska kriterier: en fungerande marknadsekonomi, förmåga att hantera det konkurrenstryck och de marknadskrafter som råder inom EU.
- De ska dessutom ha förmågan att uppfylla de skyldigheter som följer av medlemskapet vad gäller EU:s lagstiftning och politik (regelverk), samt att ansluta sig till målen för de politiska, ekonomiska och monetära unionen.
- De ska ha förutsättningar för att integrera landet vilka har skapats genom anpassning av den administrativa organisationen.

Kriterierna fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 1993 som sedan kompletterades vid mötet i Madrid 1995. De kallas av kommissionen för Köpenhamnskriterierna (www.europa.eu.int 2008-01-07).

För att ta emot nya medlemmar i unionen krävs det att den allmänna opinionen i medlemsstaterna och i kandidatländer stöttar utvidgningen. När ett land har accepterats som ett kandidatland kan anslutningsförhandlingar startas. Förhandlingarna utgör grunden för anslutningsprocessen, vilken har som mål att kandidatlandet skall anta, genomföra samt tillämpa regelverket. Genom förhandlingarna får kandidatlandet hjälp att förbereda sig inför anslutningen. De är individuella så till vida att varje kandidatland får den hjälp de behöver då länder kan ha olika utgångspunkt samt kommit olika långt i sina förberedelser (www.europa.eu.int 2008-01-20).

4 Turkiet

Turkiet har sedan länge varit Europas viktigaste *andra*. Det har hela tiden varit det turkiska imperiet (Osmanska riket) å ena sidan och Europa å den andra sidan. Från 1300-1800-talet ockuperade och kontrollerade det turkiska imperiet en fjärde del av den europeiska kontinenten. Den turkiska premiärministern, Tansu Ciller, arbetade i början av 1990-talet för att Turkiet skulle bli ett med Europa. Hon påstod att Turkiet har varit en integrerad del av Europa i sex decennier och har definitivt en roll att spela och vill få sin röst hörd. Ciller menade att det skulle vara ett misslyckande av EU om de sa nej och det skulle definitivt framdriva det islamistiska välfärdspartiet till makten och föra Turkiet iväg från Europa och mer mot Mellanöstern. Vidare menar hon att genom att ändra historien kan Turkiet bli en bro för fred mellan Europa och Centralasien (Neumann 1999:61-62).

4.1 Historia

Moderna Turkiet har sin grund efter första världskriget då det Osmanska riket styckades av segermakterna. Turkiet drabbades hårt av kriget och var illa sargat vilket fortsatte ända in på 1920-talet. Huvudstaden flyttades från Istanbul till Ankara. Trots det var förebilderna kvar i väst. Sedan dess har framstegen varit stora. Turkiet har på ett halvt sekel gått från jordbrukarland till industristat, från envælde till demokrati samt trängt bort religionen från statsförvaltningen (Dunér 2006:3). Byggandet av den turkiska nationen är långt ifrån fulländat. Turkiet var den sista staten som skapades efter det Osmanska rikets sönderfall i en rad nationalstater så som Grekland, Serbien, Bulgarien, och Albanien i väster samt arabländerna i öster. Turkiet består främst av det asiatiska Anatolien mellan Svarta havet och Medelhavet samt av östra Trakien på den europeiska sidan av Bosporen och Dardanellerna (Svanberg 1997:13-14).

4.1.1 Armenienfrågan

Vid osmanska rikets slutskede i samband med första världskriget genomfördes det armeniska folk mordet. Syftet med det var att skapa ett enat och homogent Europa. Folk mordet på Armenien innebar att en etnisk rensning av Armenier samt andra kristna i östra Turkiet ägde rum. Det här ledde till tvångsflyttningar samt att mellan 300.000 och 1.000.000 armenier dog.

Ryska trupper trängde in i nordöstra Anatolien. Enligt turkarna solidariserade armenierna med ryssarna samt menade att de vände ryggen mot turkarna. De

utförde massaker på civilbefolkningen i muslimska byar och syftet med det var att korrumpera de osmanska soldaterna. Detta var ett av motiven för aktionerna mot armenierna vilket kostade många liv. Det var efter det här som man beslöt att dela armenierna och flytta de till olika områden så att de inte kunde organisera och utföra samordnade aktioner. Detta ligger till grund för de armeniska beskyllningarna mot turkarna för att ha begått folkmord. Turkiet menar att det som inträffade inte var ett folkmord medan armenier och flera forskare menar att det var ett folkmord (Cornell 1997:117-118). När de ockuperade armenierna var bortdrivna kunde den nya turkiska staten bildas. Det nya parlamentet avskaffade sultanatet och avslutade i och med det ett 23 år långt osmanskt styre.

Turkiet hävdar än idag att de osmanska myndigheterna handlade i självförsvar och att armenierna genom att göra uppror under pågående krig tvingade regeringen att tvångsdeportera dem. Det råder delade meningar om hur många som egentligen dog. Turkarna menar att det var på sin höjd 300 000 armenier som dog medan andra hävdar att det var minst en miljon armenier som föll offer för den etniska utrensningen. Enligt Karaveli tyder det på att den osmanska regeringen agerade helt oprovocerat (Karaveli 1997:44). Det är fortfarande inte helt säkert vad som hände. Det är dock klart att det var en nationell konflikt där både Turkiet och Armenierna gjorde anspråk på samma territorium och därmed kolliderade där det visade sig att turkarna var de starkaste som inte kan rättfärdiga de grymheter som hade pågått. Den här händelsen är ett minne som ända sedan dess varit en skamfläck för turkarnas anseende i västvärlden (Karlsson 2007:193).

4.1.2 Cypernkonflikten

Turkiet har bedömts efter kriterium som ligger utanför Köpenhamnsvillkoren gällande anslutningsförhandlingarna till unionen. Bedömningarna har gjorts beroende av en lösning på Cypernkonflikten. Konflikten har varit med på FN:s säkerhetsråds ärendelista i över 40 år. De första FN-trupperna sändes till ön redan 1964. Det har gjorts ett otal försök att försona den turkiska nordsidan (som lever under turksikt beskydd sedan 1974) och den grekiska sydsidan (Dunér 2006:7).

När Cypern blev medlem i EU 2004 ställde EU krav på Turkiet om att normalisera förbindelserna mellan Turkiet och Cypern. Turkiet skulle vara tvungen att utvidga Ankara-avtalet som utvidgade tullunionen med EU så att den kom att omfatta södra Cypern. Ankara-avtalet utgör den folkrättsliga grunden för relationen som EU och Turkiet har. EU kräver att Turkiet erkänner Cypern i dess ursprungliga mening innan de blir medlemmar i EU (Dunér 2006:16). Den nye grekcypriotiske presidenten har nu tagit upp frågan igen och med stora förhoppningar tror han nu på en lösning av konflikten i slutet på 2008 (Boss, Sydsvenska Dagbladet, 2008-02-27).

4.2 Ekonomi/Politik

Turkiet är en sekulär enhetsstat med republik som statskick. Turkiets nuvarande president heter Abdullah Gül och valdes till president 2007.

Hälften av Turkiets befolkning bor på landsbygden. Det har dock skett en omfattande inflyttning till städerna under de senaste trettio åren. Cirka 16% av BNP består av jordbruksproduktion. Även boskapsskötseln är betydelsefull för Turkiet. Det är framförallt får som är väsentliga för boskapsskötseln. Mineralutvinning är en annan central näring i Turkiet. Landet är rikt på kol, järn, krom och olja. Det finns fortfarande en mängd oexploaterade tillgångar. Utöver det här finns en betydande textil- och livsmedelsindustri (Svanberg 1997:15). Textil- och jordbruksprodukter är två viktiga komponenter i den turkiska exporten till Europa (Karlsson 2007:83).

Demokratin är dock inte helt utan frågetecken och landet är fortfarande inte ett rikt land enligt västerländska mått. Det har dock skett en hel del förändringar vad det gäller mänskliga rättigheter och minoriteters ställning. Men det har ännu inte nått upp till den demokratiska standard som efterfrågas (Lundgren 1997:63).

Medelinkomsten uppgår till drygt en fjärdedel av EU:s. Under senare tid har de allvarligaste ekonomiska problemen varit en stor statsskuld, besvärande underskott i handelsbalansen, hög ränta och hög inflation. Genom att tillämpa ett anti-inflationsprogram med hjälp från IMF fick man ner inflationen som idag ligger på betydligt lägre nivåer.

Turkiet har länge kämpat mot politiskt våld. Det har framförallt varit flera olika extremistgrupper (vänsterideologi, högerideologi, religiös fundamentalism och etnicitet). Det främsta hotet var det kurdiska arbetarpartiet PKK (marxistisk terroriströrelse med etniska förtecken). Det kom en ny författning 1982 som hade som syfte att hindra partisplittringen i parlamentet (Dunér 2006:4). Turkiet är ett land som är full av motsättningar och spänningar mellan traditionellt och modernt, mellan sekularism och religiös fundamentalism, mellan turkisk och kurdisk nationalism (Svanberg 1997:15).

4.3 Religion

Européernas motstånd mot turkar har formats av den bild som förmedlas av media. Vår syn liksom övriga européer om den barbariske turken är rotad i det historiska undermedvetna. Synen på turkarna är sedan länge präglad av striderna mellan det Osmanska Turkiet och det kristna Europa. Karaveli menar att genom kampen mot den muslimske turken skapas en europeisk identitet (Karaveli 1997:24).

Kemal Atatürk, turkarnas fader, skapade den turkiska nationen. Han drev ut understödda grekiska ockupationsstyrkor av briter och fransmän och gjorde så att Europas stormakter var tvungna att ge upp sina territoriella anspråk. Det uppstod

en ny turkisk nation, bestående av Anatolien, östra Trakien och Istanbul. Atatürk blev Turkiets förste president. Han genomförde en radikal samhällsomvandling vilket ett muslimskt land aldrig dessförinnan hade upplevt. Turkar som genom århundraden hade levt under Osmanska förtryck, krig och nederlag förändrades nu när Atatürk ingav en känsla av nationell tillhörighet, stolthet och självförtroende hos befolkningen (Karaveli 1997:28). Denna nya nation orienterade han mot Europa! Det gjordes bland annat genom att avskaffa den muslimska lagen, sharia, som ersattes med lagar som var importerade från bl.a. Schweiz och Tyskland. Man ersatte muslimsk tideräkning med gregoriansk (europeisk). Söndag blev helgdag istället för fredag. Man bytte alfabet från arabiskt till latinskt (Lundgren 1997:53). Allt detta gjordes för att närma sig Europa ytterligare.

Då Kemal Atatürks radikala sekularism lämnades på 1950-talet fick islam en alltmer framträdande plats i det turkiska samhället. Samtidigt som Turkiets officiellt sekulära karaktär försvagats. Men det var inte förrän på 1980-talet som återislamiseringen av både staten och samhället tog fart på allvar. Militärdiktaturen vid det laget såg islam som en motvikt till kommunismen och uppmuntrade därför den islamistiska rörelsen. Det var då det tog fart och man byggde många moskéer och statliga prästskolor. I början av 1990-talet tog det islamistiska välfärdspartiet stor ledning med 20% av rösterna. Men det som var mest chockerande var att islamisterna vann borgmästarvalen både i landets största stad Istanbul och i huvudstaden Ankara vilka var symbolerna för Atatürks sekulära republik (Karaveli 1997:38-39).

Det osmanska imperiets identitet var icke nationell utan religiös menar Cornell (Cornell 1997:74). Atatürks reformer hade inte som syfte att avskaffa religionen utan att förhindra religionen att användas för politiska syften (Cornell 1997:75). Trots det är 99% av landets befolkning muslimer idag.

5 Diskussion

Turkarna har för många fått bibehålla rollen som *de andra* som avviker från *oss*. Den här bilden har varit viktig för att etablera den europeiska identiteten. Normalt är att man definierar *vi* som kontrast till de avvikande, *de andra*. Det uppstår då ett problem när *de* plötsligt vill bli en av *oss*. Ett Europa med betoning på demokratisk pluralism och mänskliga rättigheter har fått ett tillfälle att utvidga sina ideologiska gränser vilket de avvärjer istället för att välkomna (Cornell 1997:123).

Turkiet har en mångsidig geografisk identitet. Det är ett land som inte bara är ett sydeuropeiskt land utan också ett Mellanösternland. Det är ett medelhavsland samtidigt som det är ett Svartahavsland. Turkiet står med ena benet på Balkan och andra i Kaukasus (Karaveli 1997:40). Enligt romfördraget ska ett land ligga i Europa för att kunna bli medlem i EU. Man kan då fråga sig var börjar och slutar egentligen Europa? Hör Turkiet till detta Europa? Rent geografiskt skulle svaret på den här frågan vara nej då endast 3% av Turkiet ligger i Europa och resten i Asien (Lundgren 1997:50). Men den intressanta frågan är om Turkiet kan anses europeiskt i andra hänseende förutom geografiskt. Är Turkiet ett land som ska tillhöra Europa vad det gäller kulturellt och politiskt hänseende?

Turkiet bildade en ekonomisk samarbetsorganisation för länderna runt Svarta havet. De ämnade vara en politisk och ekonomisk bro mellan öst och väst. Syftet var att skapa en frihandelszon i regionen med fri rörlighet för varor, arbetskraft, kapital och tjänster. Men det blev inte riktigt som de tänkte sig. Relationerna med Ryssland försämrades avsevärt. Eftersom många av länderna runt Svarta havet hade mycket att vinna på ett samarbete fortsatte man att utveckla och fördjupa samarbetet. Det gjorde att turkisk utrikespolitik blev mer aktiv och landet hamnade i en mer utsatt position än tidigare. Turkiets grannländer är mer eller mindre fientligt inställda till Turkiet som en eventuell stormakt. Turkiet är dessutom beläget i världens kanske mest konflikttäta del vilket försvårar en integration med Europa då det skulle innebära att EU skulle få direktkontakt med konflikter som EU vill hålla på avstånd. Därför är Turkiet enligt EU:s ögon mer en barriär än en bro mot öst och dess potentiella militära hot från exempelvis en militant islam (Karaveli 1997:42-43). Men det finns andra som menar att det skulle bli en bro mot Asien och förbättra handeln mellan EU och Asien.

De främsta anledningar till ett nej till EU för Turkiet var officiellt ekonomiska. I januari 1997 höll EU:s dåvarande president ett tal då han påstods ha full förståelse över Turkiets frustration över det här. Senare kom det dock fram att problemet egentligen berodde på att ett så pass stort muslimland som Turkiet skulle få tillträde till EU. De många minnena är väsentliga för dagens turkisk-europeiska diskurs och diskursen förblir en del av den diskurs som behandlar

europaisk identitet. Att tala om turken som Europas *andra* är ett sätt att visa den tydliga vägen som Turkiet har framställt (Neumann 1999:62-63).

Moderna Turkiet kan beskrivas på många olika sätt. Det finns bilder som tolkas olika samtidigt som de kompletterar varandra. Alla har vi en bild av Turkiet och turkarna som färgats av klichéer och islamskräck samt hot mot den västerländska kulturen. På samma gång finns det en mer realistisk bild där demokratin är instabil och mänskliga rättigheter inte ses som något viktigt. Det finns ett utbredd förtryck av människor i Turkiet. Det är också ett land med olösta minoritetsproblem där stabiliteten hotas av terrorism och inbördeskrig (Svanberg 1997:15).

Atatürk förändrade Turkiet och trots aggressiva grannländer lyckades han ta Turkiet ur resterna av det osmanska imperiet och skapa en modern turkisk nationalstat. Utan hans visioner, ambitioner och energi skulle inte Turkiet ha existerat idag som självständig stat på väg mot ett EU-medlemskap (Karlsson 2007:79-80).

5.1 Historia

Enligt Köpenhamnskriterierna finns inga direkta krav för medlemskap vad det gäller historiska avseenden. Men det finns indirekta krav eller hinder för ett EU-medlemskap. Europa har varit platsen för många och långa blodiga strider och historien har präglat många länder. I Turkiets fall menar jag att de har historien emot sig då de förhandlar om medlemskap i EU. Historieproblematiken är något som är tydligt, vilket visar sig om man jämför med andra länder, exempelvis Grekland. Grekland har under flera århundraden stått vid sidan av den historiska process som pågått i Västeuropa. Grekland har trots det en helt annorlunda position gentemot Europa än vad Turkiet har. Grekland har alltid varit platsen för europeiska kulturens rötter där demokratin och vetenskapen föddes. Turkiets roll i europeisk historia har däremot varit rollen som ärkefiende. Det osmanska imperiet hotade européernas säkerhet under flera århundraden genom dess expansion västerut (Lundgren 1997:50-51). Eftersom Turkiet historiskt sett har varit Europas fiende i många avseenden är det något som de bär med sig i förhandlingar om ett EU-medlemskap. Armenienfrågan är ett exempel på turkarnas anseende i Västeuropa. Folkmordet på Armenien är något som turkarna negligerar. Mycket av EU:s skepsis mot ett turkiskt medlemskap har med folkmordet på Armenien att göra. Frankrike har bland annat en ny lag som förbjuder förnekandet av folkmordet på Armenien (Granath, Sydsvenska Dagbladet, 2006-11-16). Men erkännandet av att händelserna 1895-1896 och 1915-1916 var ett folkmord är inte ett Köpenhamnskriterium eller ett villkor för ett medlemskap.

En del teoretiker menar att på grund av Turkiets position gentemot Europa har det bidragit till stor del av Europas identitet. Det har lett till en *vi* och *dom* känsla. Det har alltid varit Europa mot Turkiet. Neumann beskriver genom sin riktning *Eastern Excursion* att det är just relationen med det okända som bidrar till en

gemensam identitet. Det okända gör att jaget formar kollektiv identitet eftersom man inte vet vad *det andra* är.

Cypernkonflikten är ett annat exempel på hur relationen mellan Turkiet och EU har varit dålig. Många menar att Turkiet inte hållit sitt löfte om att öppna hamnar och flygplatser för Cypern vilket de utlovat. De ville få en lösning på den konflikt som pågår genom att träffas och komma överens. Då skulle EU:s förhandlingar med Turkiet kunna fortsätta utan att hotas av veto från Cyperns president (Boss, Sydsvenska Dagbladet, 2006-11-01).

Militärkuppen i Turkiet 1980 ledde till ytterligare försämring av relationerna mellan Turkiet och EU. Turkiets politiska partier och fackföreningar löstes upp och många kom att hamna i fängelse av politiska skäl. Detta var samtidigt som intresset för politiska och mänskliga rättigheter ökade inom EG. Det var bland annat som följd av den europeiska säkerhetskonferensen och den demokratiska omvandlingen i Spanien, Portugal och Grekland. När Grekland blev medlem i EG 1981 förvärrades Turkiets situation ytterligare då Aten motsatte sig förbättrade relationer mellan Turkiet och EU (Karlsson 2007:83).

Det osmanska rikets stora kulturella arv var ett hinder då det påminde om Orienten som Turkiet definitivt ville lämna bakom sig (Karlsson 2007:63). Turkiet vill inte längre vara *den andre* utan vill lämna det och bli en av *oss*. Said förklarar Orienten som inte bara angränsar till Europa utan som också var platsen för Europas största och rikaste kolonier vilket var upphovet till dess civilisation och språk, dess kulturella konkurrent. Orienten har dessutom hjälpt till att definiera Europa, som en motsats till dem själva. Turkiet vill inte längre vara en motsats till övriga Europa, utan vill vara av *oss*.

5.2 Ekonomi/Politik

Det finns klara direktiv från EU:s sida för ekonomiska och politiska frågor vad gäller medlemskap i unionen. EU:s politiska kriterier är att ett lands institutioner skall vara stabila och kan garantera demokratin, rättsstaten, mänskliga rättigheter samt respekt och skydd av minoriteter. De ekonomiska kriterierna lyder som följer; landet ska ha en fungerande marknadsekonomi, förmåga att hantera det konkurrenstryck och de marknadskrafter som råder inom EU. Hur ser då dessa ut för Turkiet? Såväl ekonomiskt som politiskt ligger Turkiet långt efter övriga europeiska länder. Men skulle detta vara ett hinder för medlemskap? Jämför man med länder som Grekland, Spanien och Portugal eller varför inte de östeuropeiska länderna vid EU-anslutningen fanns det många frågetecken kring ekonomi och politik. Spanien och Portugal har utvecklats i raketfart sedan de gick med i EG 1986. Finns möjligheten även för Turkiet att utveckla dess demokrati och ekonomi vid en EU-entré?

Turkiet kommer att ha gemensamma intressen med de nya medlemsländerna när det gäller strukturfonder och jordbrukspolitik. Förmodligen är detta redan reformerat innan Turkiet blir medlemmar. Det är just jordbrukssektorn som är ett problem dels på grund av sin storlek och dels på grund av primitiva metoder och

bristande effektivitet. En fjärdedel av befolkningen är idag anställda inom jordbruket vilket svarar för cirka 11% av BNP. Det är svårt att idag uttala sig om vad som kommer att påverka EU:s budget vid ett turkiskt medlemskap vilket beror på olika faktorer. Det beror bland annat på hur den framtida jordbrukspolitikens utformning (Karlsson 2007:94).

Det finns många tankar kring frågor kring Turkiets möjligheter till ett medlemskap. Lika många fanns det vid anslutningen 2004 då många Östeuropeiska länder blev medlemmar. Det finns ofta många synpunkter på just det okända. Kristeva menar att det okända är främlingen som i det här fallet är Turkiet. Man är ofta rädd och hyser agg mot det okända. Det är som en ny person eller medlem i en redan existerande grupp. För att höja det något; ett nytt land eller medlem i en existerande och fungerande union. Vidare menar hon att en grupp där främlingen inte ingår är en social grupp som är strukturerad kring en politisk makt. I Turkiets fall är Turkiet främlingen gentemot EU:s politiska makt.

Det finns många frågetecken kring Turkiets demokrati. Den har under senare år utvecklats väsentligt men den är fortfarande inte fulländad. Men de har dock visat prov på försök att förbättra och stabilisera demokratin.

Enligt Kristeva är främlingen ett problem vilket har lett till en klassisk logik vilket är nationalstaten. Antingen förbättras (demokratierna) det eller förfaller (totalitarismen) det. Men det menar hon att främlingar ökar runt om i världen idag vilket ger två extrema lösningar. Det ena är att vi går mot en supernationalstat likt USA och det andra är att man övertygas om att mindre politiska enheter är den bästa lösningen på strukturerna för mänsklighetens överlevnad (Kristeva 1991:107). EU är en union som på många sätt vill liknas vid en federal nationalstat men samtidigt tillvarata den enskilda nationen. Frågan är hur diversifierad union tillåts bli. Den frågan är och kommer att förbli obesvarad så länge vi har nya kandidatländer som knackar på dörren till unionen.

Likt Kristeva anser teoretikerna Carl Schmitt i Neumanns riktning *Eastern Excursion* att staten definierar sig själv genom att vara enheten som kännetecknar offentliga fiender från vänner. Han ser den offentliga fienden som en angelägenhet av den politiska enheten, vilket för honom är den suveräna nationalstaten. Friedrich Nietzsche är en annan teoretiker inom samma riktning som försökte presentera att handlingen om att formulera världen inte var det essentiella utan det var just vetandet om som var en formulering av världen. Det var med andra ord vetandet som formade *jaget* och det omedvetna som utgjorde *den andre*. Genom relationen mellan *den okända* skapas en gemensam identitet. Genom att EU intresserar sig för *det okända*, Turkiet, skapar *jaget*, EU, en kollektiv identitet då de inte vet vad *det andra* är. Det är precis som Said beskriver det, att Orienten har hjälpt till att definiera Europa som en motsatt bild till dem själva. Orienten var en politisk vision av verkligheten vars struktur främjade skillnaden mellan det kända Europa *oss* och det okända Öst *dom*. Det här resonemanget som Said har kan än idag appliceras på Europa och EU *oss* gentemot Turkiet *dom*. Det är just bilden av *den andre* som man vill få bort och genom ett accepterande av Turkiet som EU-medlem skulle det försvagas.

Den turkiska regeringen har genomfört ett otal reformer som erfordrades för ett medlemskap. 2001 antog parlamentet en rad ändringar i författningen som

skulle bereda vägen för lagändringar som krävdes för att uppfylla Köpenhamnskriterierna. Detta välkomnades givetvis av kommissionen i det så kallade framstegsrapporten. Även relationen med Grekland förbättrades samt gällande Cypernfrågan då de båda presidenterna träffades 2001 för att lägga grunden för nya förhandlingar om en lösning på detta problem. Reformpolitiken fortsatte och vid framstegsrapporten i oktober 2003 påpekades att reformprocessen inte var fullbordad. Turkiet agerade då kommissionen gjorde en koppling mellan medlemsförhandlingarna och en lösning på Cypernfrågan trots att det inte var ett krav från Köpenhamnskriterierna. Detta ändrades då dåvarande ordförande Romano Prodi besökte Turkiet och bekräftade att Cypernfrågan inte var ett Köpenhamnskriterium och förhandlingar om medlemskap skulle inledas med Turkiet (Karlsson 2007:87-89). Efter flera års tystnad har nu Cypernfrågan tagits upp igen när Grekcyprioterna fått ny president. De har redan tillkallat ett möte. En ny fas i förhandlingarna kan börja redan i april och man kan förvänta sig en lösning på problemet i slutet av året menar Eva Boss (Sydsvenska Dagbladet 2008-02-27).

Ytterligare reformer inom en rad samhällsområden som Turkiet genomfört för att rätta sig efter EU:s politiska kriterier är bland annat att man stöpt om de särskilda säkerhetsdomstolarna, man har avskaffat dödsstraffet, satt upp hinder mot tortyren och tonat ned det militära inslaget i landets säkerhetspolitiska organ. Man har även tagit bort undantagstillståndet i landets sydöstra delar (turkiska Kurdistan) vilket underlättat för den kurdiska minoriteten att utöva sina kulturella rättigheter. Landet har även fått en oberoende centralbank och affärsbanksregler som bättre överensstämmer med EU:s standard (Dunér 2006:5). Respekt och skydd för minoriteter är ett absolut krav från EU för ett medlemskap i unionen. Det man från turkisk sida är medveten om och därför har utfört är reformer av olika slag (Lundgren 1997:63). Man kan ställa sig frågan om varför inte Turkiet skulle kunna införlivas i en union som är en ekonomisk och politisk union med olika hasigheter? Med tanke på Turkiets geografiska läge, dess storlek och sitt mångåriga NATO-medlemskap skulle de vara en viktig partner som ensam kan ge Europa mer politisk vikt på den politiska arenan än de andra östeuropeiska länderna kan göra (Karlsson 2007:91).

5.3 Religion

Turkiet präglas av ett främlingskap från europeisk sida och det har delvis att göra med att turkarna är muslimer. Det är för många européer en självklarhet att EU är och bör förbli en kristen union (Lundgren 1997:52). Religion är inte ett kriterium för medlemskap men dock ett frågetecken ur ett kulturellt och identitetsperspektiv. Ett nej till Turkiet baserat på religiösa och politiska skäl skulle vara ett besked till den delen av Europa som är snabbast växande och dess befolkning att de alltid kommer att betraktas som ovälkommen och som andra klassens medborgare (Karlsson 2007:103). *Främlingens* utanförskap kan vara av varierande slag. De skillnader som kan ingå i främlingstillståndet är kön, ålder,

yrke och religion menar Kristeva. Kristeva talar om *främlingen* som en fiende inom ramen för religiösa eller moraliska konstruktioner. Problemet vilket uppstår med *främlingar* ställs inför en stor våldsamt vilket kan ha sin förklaring i krisen som utmärker de religiösa och moraliska konstruktionerna. Det hon menar är att vi idag vill ha en integrering av *främlingen*. Vi vill ta emot *främlingar* eller andra människor med annan religiös uppfattning, men är EU beredd att göra det? Det är kanske just religionen som européerna har svårast att acceptera när det gäller Turkiets anslutning. Trots att det finns det många andra länder i EU som blivit medlemmar då de haft andra religiösa uppfattningar. Grekland präglades t.ex. av östlig ortodoxi likväl som rumäner och bulgarer påverkats av orientaler. Albanien och Bosnien, ännu ej medlemmar i unionen, är båda länder med stora muslimska inslag. Karlsson menar även att ett avfärdande av Turkiet på religiösa grunder vore en farlig signal. Speciellt efter den 11 september 2001 eftersom ett sådant beslut skulle förneka att Islam idag är en del av den europeiska vardagen. Idag finns det 15 miljoner muslimer i EU vilket är fler än protestantiska skandinaver och antalet kommer att öka genom fortsatt invandring. Utveckling i EU går mot ett mångkulturellt och multikonfessionellt Europa. Istället för att acceptera Islam skulle vi få se att muslimer samlades på ett stället och bildade en form av getto i Europa (Karlsson 2007:102-103).

Turkiet sekulariserades och nu skiljer man på kyrka och stat. Då Atatürk kom till makten skedde flera reformer och bland annat förhindrade att religionen skulle användas för politiska syften. Han strävade efter att skapa en modern, homogen och sekulär nationalstat. Atatürk såg Turkiets osmanska och islamiska arv som det största hindret för sitt projekt. Därför vidtog han stora åtgärder för att eliminera dessa hinder (Karlsson 2007:63). Detta gjorde han bland annat genom att avskaffa sharia, den muslimska lagen, som ersattes med importerade lagar. Den muslimska tideräkningen ersattes med gregoriansk och söndag blev helgdag istället för fredag. Man bytte även från arabiskt alfabet till latinskt (Lundgren 1997:53). Genom att byta till det latinska alfabetet vände Turkiet riktning från öst till väst och bröt den starka länken till sitt muslimska arvegods (Karlsson 2007:64).

Karlsson menar att vid ett turkiskt medlemskap i EU skulle det ge uttryck för att Islam och demokrati kan förenas på ett produktivt sätt. Man skulle på så sätt ändra den muslimska världens syn på Europa i en positiv riktning samt vara som en uppmuntran och ett föredöme för övriga muslimska länder som vill anpassa religionen till dagens problem och ge islam en samtida prägel. På det sättet hävdar Karlsson att Turkiet med en väl fungerande demokrati med muslimsk bakgrund skulle kunna vara modell för en muslimsk värld som väl behöver det (2007:102).

Eftersom identitet ändras och utvecklas hela tiden skulle även en muslim kunna se sig som EU-medborgare. Man kan även ha flera identiteter samtidigt så en turkisk medborgare i EU skulle kunna identifiera sig som muslim och EU-medborgare samtidigt. Likväl kan identitet överlappa varandra då den har en otydlig linje mellan *jaget* och *den andre* vilket betyder att en muslim kan vara både *jaget* och *den andre* samtidigt enligt Anne Norton.

6 Slutord

I dagens globaliserade samt föränderliga värld kan man inte dra gränser med utgångspunkt från en statisk historiesyn och en exkluderande identitet som konstruerats och bestämts av politiker uppifrån. EU kan liknas med demokrati, rättsstat, åtskillnad mellan kyrka och stat, jämställdhet mellan könen, yttrandefrihet samt en fungerande marknadsekonomi. Ett medlemskap i EU är inte naturligt given utan är resultatet av en social, politisk, kulturell och ekonomisk process som för samman länder och folk med olika utgångspunkter och förutsättningar och som alla ser sig som européer (Karlsson 2007:104).

Det krävs omfattande anpassningar för Turkiet och Europa för att man ska kunna enas om ett välkomnande från EU:s sida för Turkiet som ny medlem. Om anslutningen innebär ett stort steg för Europa så innebär det ett ännu större steg för Turkiet (Cornell 1997:123). Samtidigt menar Åsa Lundgren att det är längre från Bryssel till Ankara än vad det är från Ankara till Bryssel (Lundgren 1997:52).

Som jag ser det föreligger det en rad hinder för Turkiet att bli medlem i EU. Historiskt sett anser jag att det är ett hinder att de varit Europas ärkefiende under många århundraden samt förnekandet av folkmordet på Armenien. De har helt enkelt historien emot sig vid förhandlingar om ett unionsmedlemskap. Ekonomiskt och politiskt sett tror jag att de hinder som eventuellt föreligger för ett medlemskap snarare är direkta krav och kriterier från EU:s sida som måste uppfyllas och inte så mycket en identitetsproblematik.

Religion är ett annat stort hinder för Turkiet. Det är främst rädslan av det okända som är hindret snarare än islam i sig. Många européer anser att EU är och ska förbli en kristen union.

Identitet är inte fast eller fixerad utan snarare en pågående process. För att passa nya ändamål måste man utveckla och utvidga en identitet. Om EU utvidgar sin identitet och accepterar ännu mer annorlundaskap i unionen så skulle Turkiet välkomnas i EU. Turkiet är i allra högsta grad annorlunda och som tidigare nämnt en främling för det kända, EU. Att vara rädd och hysa agg mot det okända är inte så konstigt. Det hela handlar om att acceptera att det är så och utifrån det bygga upp eller konstruera om identiteten inom EU.

Personligen tror jag att ett turkiskt medlemskap i EU inte bara ställer krav på Turkiet utan även på EU. Mycket beror på hur EU:s framtida utveckling blir, mot en federal statsbildning med begränsat samarbete eller ett inkluderande och öppen för diversifiering och mångfald. Ett EU med länder som har olika förutsättningar skulle eventuellt kunna bli ett EU med olika utvecklingshastigheter, ett så kallat A- och B-lag, där Turkiet kommer att hamna i B-laget. Då kommer den efterlängttade medlemskapen att bli mindre attraktivt. Att vara en medlem i periferin kanske inte är så önskvärt, men å andra sidan är det kanske bättre än att stå utanför. Det skulle visa sig vara svårt för Turkiet att finna en plats i ett EU som

enbart är öppen för de stater som uppfyller alla krav och kan antas i unionen på lika villkor.

7 Referenser

7.1 Böcker

- Cornell, Erik, 1997. *Turkiet på Europas tröskel*. Lund: Studentlitteratur.
- Dunér, Bertil, 2006. Världspolitikens Dagsfrågor: *Inbjuden med armbågen – Turkiet och EU*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet.
- Eriksson, Catharina – Erikson Baaz, Maria – Thörn, Håkan (red), 2005. *Globaliseringens Kulturer*. Falun: Nya Doxa.
- Karaveli, Magnus H. 1997. ”Landet mellan öst och väst. En historisk-politisk översikt.” s. 24-49 i Svanberg, Ingvar (red), 1997. *Bro eller barriär mellan Europa och Asien*. Smedjebacken: Smedjegraf.
- Karlsson, Ingmar, 2007. *Europa och Turken. Beträktelser kring en komplicerad relation*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Kinnvall, Catarina 2003. ”Identitetsstudier – en översikt”. s.11-34 i Petersson, Bo – Robertsson, Alexa (red.), *Identitetsstudier i Praktiken*. Malmö: Liber ekonomi.
- Kristeva, Julia, 1991. *Främlingar för oss själva*. Malmö: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Lundgren, Åsa, 1998. *Europeisk identitetspolitik. EU:s demokratibistånd till Polen och Turkiet*. Stockholm: Gotab.
- Lundgren, Åsa, 1997. ”Turkiet och Europa”, s. 50-70 i Svanberg, Ingvar (red), 1997. *Bro eller barriär mellan Europa och Asien*. Smedjebacken: Smedjegraf.
- Neumann, Iver B. 1999. *Uses of the Other, "the East" in European Identity Formation*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Petersson, Bo – Robertsson, Alexa (red.), 2003. *Identitetsstudier i Praktiken*. Malmö: Liber ekonomi.
- Petersson, Bo, 2003. ”Intervjubaserade studier av kollektiva identiteter”, s. 35-52 i Petersson, Bo – Robertsson, Alexa (red.), 2003. *Identitetsstudier i Praktiken*. Malmö: Liber ekonomi.
- Said, Edward W, 1978. *Orientalism*. London: Penguin Books.
- Svanberg, Ingvar (red), 1997. *Bro eller barriär mellan Europa och Asien*. Smedjebacken: Smedjegraf.
- Tallberg, Jonas, 2001. *EU:s politiska system*. Lund: Studentlitteratur.

7.2 Internetkällor

www.europa.eu 2007-11-21

www.europa.eu.int 2008-01-07

<http://eur-lex.europa.eu> 2008-01-07

http://europa.eu/scadplus/treaties/maastricht_sv.htm 2008-01-20

http://ec.europa.eu/comm/nice_treaty/index_sv.htm 2008-01-20

7.3 EU-Fördrag

Maastrichtfördraget 1992 artikel 6.1 och artikel 49

7.4 Tidningsartiklar

Granath, Claus, 2006-11-16. "Cypern knäckfråga för Turkiet och EU", Sydsvenska Dagbladet.

Boss, Eva, 2008-02-27. "Cyperns sista chans", Sydsvenska Dagbladet.

Boss, Eva, 2006-11-01. "EU vill lösa Cypernfrågan", Sydsvenska Dagbladet.